

درک و نگرش دانش آموزان روستایی و شهری نسبت به خرس‌های قهوه‌ای در ترکیه

سید محمد جواد عبدالله صابری

دانشجوی کارشناسی محیط زیست دانشگاه تهران

مقاله اصلی :

Hüseyin Ambarlı (2016) Rural and Urban Students' Perceptions of and Attitudes toward Brown Bears in Turkey, *Anthrozoös*, 29:3, 489-502, DOI:10.1080/08927936.2016.1181384

ضد حفاظتی شود. علاوه بر این، نگرش و ترس از حیوانات همچنین می‌تواند به توسعه نگرش منفی به آن‌ها کمک کند. از سوی دیگر، نگرش مثبت می‌تواند به رفتارهای طرفدار محیط زیست و حمایت از حفاظت کمک کند. بنابراین تلاش برای افزایش پذیرش گوشتخواران بزرگ توسط مردم محلی با افزایش تحمل آن‌ها، از اهداف مهم در تلاش برای حفاظت از حیات وحش است.

مطالعات حفاظت از حیات وحش با هدف حفظ یا بهبود وضعیت گونه‌های گوشتخوار بزرگ تهدید شده، اخیراً به طور فزاینده‌ای جنبه‌های اجتماعی حفاظت از حیات وحش را مورد توجه قرار می‌دهند. یک قسمت کلیدی مطالعه تحمل و نگرش مردم محلی به حیات وحش است، زیرا نگرش منفی در کسانی که با یک حیوان خطرناک یا مضر مواجه شده‌اند و یا تجربه‌های متفاوتی از تعارض انسان و حیوانات وحشی را دارند می‌تواند منجر به رفتارهای

اکتشافی می‌تواند به پژوهشگران کمک کند تا نگرش‌ها و ادراکات دانش آموزان را آشکار سازد و مطالعات و پروژه‌های حفاظت در حال حاضر و آینده را آگاه کند. علی‌رغم مفید بودن آن‌ها، مطالعات اندکی از نگرش بزرگسالان و کودکان نسبت به گوشتخواران بزرگ و حفاظت از آنها در ترکیه مستند شده‌اند و هیچکدام ادراکات و نگرش کودکان نسبت به خرس و بیشتر گوشتخواران را ارزیابی نکرده‌اند. این احتمالاً به این دلیل است که تحقیقات بزرگ گوشتخواران، پروژه‌های حفاظت از حیات وحش و مقامات حیات وحش در ترکیه تا کنون به ندرت رویکرد مشارکتی را در نظر گرفته‌اند. ترکیه دارای تنوع زیادی از گوشتخواران بزرگ است، به ویژه در نزدیکی مرزهای خود که گونه‌های جذاب و کارزماتیک شامل خرس قهوه‌ای (*Ursus arctos*)، گرگ خاکستری (*Canis lupus*)، کفتار راه راه (*Hyaena hyaena*)، سیاه‌گوش اوراسیایی (*Lynx lynx*) و پلنگ (*Panthera pardus*)، در میان انواع گوشتخواران وحشی، خرس‌های قهوه‌ای و پلنگ‌ها اهمیت فرهنگی قابل توجهی دارند و نشان دهنده قدرت در فرهنگ سنتی آناتولی هستند. خرس‌ها از لحاظ تاریخی به عنوان الهه و پرستش احترام می‌گذارند. از سال ۲۰۰۳، خرس‌های قهوه‌ای توسط قانون شکار سرزمینی کاملاً محافظت شده‌اند. جمعیت فعلی حدود ۴۰۰۰ نفر است که

مطالعات متعدد بر روی نگرش‌های بزرگسالان نسبت به گوشتخواران بزرگ و تعارض‌های انسان و حیوانات متمرکز شده است، ادراک مردم محلی، شکارچیان، قبیله‌ها و دانش آموزان دانشگاه در سراسر جهان را تجزیه و تحلیل شده است. با این حال، مطالعاتی که با هدف ادراک و نگرش نوجوانان یا کودکان نسبت به گوشتخواران و پستانداران بزرگ انجام می‌شود کمتر رایج است. شناختن نگرش و ادراک دانش آموزان ضروری است زیرا تجربه‌های دوران کودکی، از جمله آموزش و تعامل با باورهای خانواده و افسانه‌ها، تأثیری قوی بر نگرش‌های دوران کودکی دارند. کِلرت (۱۹۸۴) نشان داد که بسیاری از دانش آموزان اعتقادات و نگرش‌های بزرگسالان خود را بین سنین ۱۰ تا ۱۳ سال الگوبرداری می‌کنند و بیشتر آن‌ها را در سن ۱۶ سالگی آن را با نظر خود ادغام می‌کنند.

در این مطالعه، از تعریف مشترک «نگرش‌ها» استفاده می‌کنم که شامل عناصر عاطفی (احساسات)، رفتاری (عمل) و شناختی (باورها یا دانش)، به جای روابط پیچیده بین نگرش و رفتار است. اخیراً نشان داده شده است که رفتارهای طرفدار محیط زیست یا سازگار با محیط زیست عمدتاً به وسیله‌ی آن انجام می‌شود، نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی و کنترل‌های رفتاری در دانش آموزان. بنابراین، انجام نظرسنجی‌های اجتماعی

اکثراً در شرق و شمال ترکیه زندگی می‌کنند و جمعیت‌های منفردی که در جنوب غرب واقع شده‌اند.

برای دستیابی به موفقیت در حفاظت از حیات وحش، متخصصان زیست‌شناسی معمولاً از طریق استفاده از سفرهای به پارک‌های ملی، انجام تحقیقات در مناطق طبیعی و بازدید از پارک‌های حیات وحش و باغ وحش‌ها، درک جوانان را بررسی و مطالعه می‌کنند. با این حال، این نوع آموزش فقط برای چند مدرسه خصوصی شهری در ترکیه در دسترس است. علاوه بر این، دانش آموزان به طور کلی اولین ادراک و اطلاعات خود را در مورد حیات وحش از خانواده‌هایشان، تلویزیون و یا آموزش ابتدایی در مدارس برای به دست آوردن نگرش‌های طول عمر به ارث می‌برند. تنها چند مطالعه بر اهمیت آموزش و آگاهی و حفاظت از حفاظت و ارتباط بین کودکان و طبیعت برای توسعه فعالیت‌های اقتصادی در میان نوجوانان امروز و بزرگسالان فردا تاکید کرده‌اند.

علاوه بر این، آموزش دادن کودکان به حفاظت از حیات وحش و ترویج دیدگاه‌های محیطی محور، که ممکن است نگرش مثبت نسبت به طبیعت را تقویت کند، از آموزش بزرگسالان موثرتر است. نشان داده شده است که قرار گرفتن در معرض مستندهای حیات وحش و تجربیات در فضای باز، نگرش نسبت به حفاظت را شکل می‌دهد و علاقمند به یادگیری بیشتر در مورد حیات وحش و افزایش حساسیت و مراقبت بیشتر است. متأسفانه، دانش آموزان از ابتدایی تا دبیرستان در ترکیه بجز از طریق چندین تلاش محلی توسط سازمان‌های غیردولتی، پروژه‌های جوانان حمایت شده از سوی اتحادیه اروپا و آموزش طبیعت توسط شورای پژوهشی ملی ترکیه در حال حاضر هیچ گونه

آموزش و پرورش درباره گونه‌های حیات وحش و حفاظت از آن‌ها را در اختیار ندارند،

در نتیجه، مطالعات حفاظت از حیات وحش که مشارکت مردم محلی را در نظر گرفته‌اند، اغلب نتوانسته‌اند نگرش و ادراک نوجوانان را در نظر بگیرند، نه تنها در ترکیه بلکه در کشورهای دیگر، حتی اگر بیشتر اعتقادات در دوران نوجوانی شکل بگیرند. هدف از این مطالعه بررسی نگرش دانش آموزان نوجوان به خرس قهوه‌ای و تعیین عوامل است که می‌تواند ارتباط بین خرس و نگرش کودکان نسبت به حیات وحش و حفاظت از آن را شکل دهد. مطالعات قبلی نشان داده است که تفاوت بین زنان و مردان از دیدگاه ادراک و نگرش وجود دارد، چرا که زنان ترس بیشتری نسبت به طعمه‌خواران داشتند، اما این وضعیت در نوجوانان ترکیه به جز یک مطالعه شناخته شده نیست. همچنین قطع ارتباط رو به رشد کودکان و طبیعت یک مشکل مداوم و رو به رشد در سراسر جهان است. در این مطالعه تلاش شد اهمیت تجربه دوران کودکی در طبیعت درک شود و تفاوت‌های ناشناخته میان نگرش دانش آموزان روستایی و شهری نسبت به گونه‌های حیات وحش کشف شود.

من درک دانش آموزان را بررسی کردم، از جمله سوالاتی که در مورد الف (حیوان مورد علاقه آن‌ها بود و بیشترین حیوانی که از آن می‌ترسند ب) آیا تفاوت در نگرش نسبت به خرس قهوه‌ای و حفاظت از آن در میان دانش آموزان شهری و روستایی وجود دارد؟ ج) آیا نگرش پسران و دختران نسبت به حیات وحش متفاوت است؟ د) رابطه بین چگونگی صرف وقت دانش آموزان در طبیعت و ادراک و نگرش آن‌ها چیست؟ ه) نگرش دانش آموزان نسبت به سطح آگاهی، آموزش و یا تجربه قبلی آن‌ها با خرس‌ها و درک حفاظت خرس بود؟

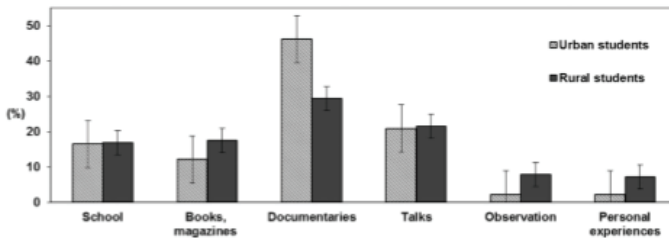
درک و نگرش دانش آموزان نسبت به خرس

نسبت جنسی دانش آموزان مورد مطالعه ۱:۰۹۵ (مرد: زن) و سن دانش آموزان بین ۱۰ تا ۱۵ سال بود که میانگین آن‌ها ۱۲٫۹ بود (۲۳۳ نفر و ۸۰ = گمشده). این میانگین سن مربوط به کلاس هفتم بود که طی آن دانش آموزان بیشترین دوره‌های علمی، از جمله محیط زیست را در بر گرفتند. برای همه دانش آموزان جمع شده، نظرات کلی در مورد خرس مثبت (۳۱۰ نفر) بود. هر دو گروه دانش آموزان گزارش دادند که اکثر دانش خرس‌ها از مستند (روستایی: ۳۳٫۴٪، شهری: ۴۶٫۲٪) و گفتگوها (۲۱٪ در

روستایی و شهری) است. دانش آموزان روستایی وقت خود را در محیط طبیعی در هر روز یا چندین بار در هفته (۸۳٪ حداقل یک بار در هفته) صرف می‌کردند، در حالی که نیمی از (۵۰٪) دانش آموزان شهری حتی یک بار در ماه در خارج از محیط طبیعی زندگی نمی‌کردند و ۵۶٪ فقط یک بار در سال است. دانش آموزان روستایی بیشتر از خرس‌ها ترس داشتند. درصد دانش آموزانی که میزان ترس از خرس‌ها را ابراز کرده‌اند به جنسیت بستگی ندارد اما در میان کسانی که ترس داشتند، دختران ترس بیشتری نسبت به پسران بیان داشتند. علی‌رغم این ترس، خرس‌ها محبوب‌ترین حیوانات بین دانش آموزان

بودند، حتی در میان دانش آموزانی که از آن‌ها ترس داشتند. اکثریت دانش آموزان (۷۳/۸ درصد) نیز فکر می‌کردند که خرس‌ها حیوانات زیبایی هستند حتی در میان دانش آموزانی که از خرس‌ها ترس داشتند، در مناطق روستایی (۵۵/۲ درصد)

داشتند خرس قهوه‌ای (۳۳/۹٪) بودند. در مقابل، دانش آموزان شهری ترجیح دادند پلنگ (۳۰/۷٪) و دیگر حیوانات (۳۷/۶٪)، از جمله شیر و کبرا که در ترکیه (۱۳،۱٪) وجود نداشته باشد. گرگ‌ها در شهرها و روستاها بیشترین امتیاز را به خود اختصاص دادند (به ترتیب ۱۰،۹٪ و ۲۲،۸٪). بین دانش آموزان روستایی و شهری برای حیوانات مورد علاقه آن‌ها تفاوت آماری وجود داشت. دانش آموزان روستایی از گرازهای وحشی بیشتر از هر حیوان دیگری می‌ترسند و گرگ‌ها رتبه دوم را دارند. ترس از گراز وحشی، بین دانش آموزان شهری و روستایی تفاوت معنی داری داشت. ترس از گونه‌های حیات وحش در بین مناطق شهری و روستایی تفاوت آماری معنی دار داشت. خرس‌های قهوه‌ای سومین گونه ترسناک در مناطق روستایی بودند در حالی که پلنگ‌ها در مکان‌های شهری سوم بودند. در نتیجه جدول صحیح، گرازهای وحشی درصد کمتری را به دست آوردند و پلنگ و خرس‌های قهوه‌ای بیشترین درصد را از لحاظ حیوانات پرتعداد و کم ترس به دست آوردند. دانش آموزان شهری نیز از سایر گونه‌های حیوانی (۱۴/۳٪) از قبیل آنکوندا و کوسه سفید ترس داشتند.

دانش درباره خرس دانش آموزان شهری و روستایی

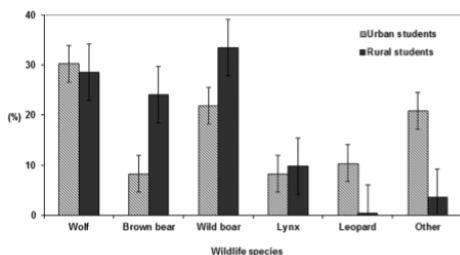
نگرش نسبت به حفاظت خرس‌ها تفاوت معناداری بین دانش آموزان روستایی و شهری در نگرش آن‌ها نسبت به زندگی با خرس در آینده وجود ندارد. ایده زندگی با خرس‌ها و محافظت از آن‌ها در هر دو منطقه در آینده با ۲۵،۷٪ حمایت شد و ۲۴،۴٪ از دانش آموزان مقاومت کردند، در حالی که نیمی از آن‌ها (۴۹،۸٪) بی‌تفاوت بودند. بیشتر دانش آموزان (۶۹،۶٪) از این ایده حمایت کردند که حضور خرس در طبیعت نشان دهنده یک محیط سالم است، در حالی که ۱۸/۷٪ آن‌ها را نداشتند. از دانش آموزان روستایی، ۷۰ درصد ادعا می‌کنند می‌دانستند که خرس‌ها غیرقانونی کشته شده‌اند، در حالی که ۳۳،۳ درصد از دانش آموزان شهری از شکار غیر قانونی خرس می‌دانستند. به همین ترتیب، ۲۹٪ دانش آموزان روستایی با انواع مختلف خسارت تجربه کرده‌اند، در حالی که هیچ دانش آموز در محل شهری از هیچ خسارت خرسندی یا درگیری‌های خرس انسانی آگاه نبود.

نگرش نسبت به حفاظت خرس‌ها

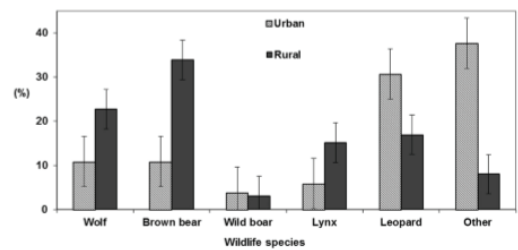
دانش آموزان شهری و روستایی نسبت به حیوانات دیگر نگرش متفاوتی دارند. بیشتر ترس از حیوانات در میان دانش آموزان شهری و روستایی به ترتیب ۱۴/۳٪ و ۳۰/۷٪ است. در حالی که پلنگ و خرس‌های قهوه‌ای در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۳۰/۷٪ و ۳۳/۹٪ ترسناک‌ترین حیوانات هستند. در حالی که گرگ‌ها در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۱۳/۱٪ و ۱۰/۹٪ ترسناک‌ترین حیوانات هستند. در حالی که شیر و کبرا در مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۳/۶٪ و ۳/۶٪ ترسناک‌ترین حیوانات هستند.

ادراک دانش آموزان دیگر گونه‌های حیات وحش

با وجود داشتن درگیری با خرس‌ها، حیواناتی که بیشترین علاقه را در میان دانش آموزان روستایی

بیشترین ترس از حیوانات در دانش آموزان شهری و روستایی

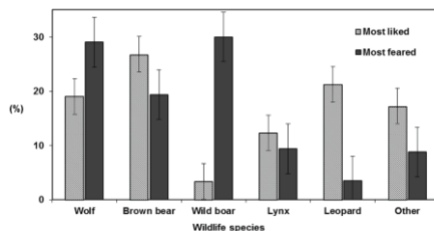

حیوانات مورد علاقه دانش آموزان شهری و روستایی

نظرسنجی، دانش آموزان شهری هیچ گزارشی از تعارض نگفتند. این مشاهدات بی‌ظیر هستند و برای تحلیل مورد توجه قرار نگرفتند.

دانش آموزان با نظرات منفی در مورد خرس‌ها کسانی بودند که تجربه صدمه توسط خرس داشته‌اند. مطالعات دیگر نتایج مشابهی نیز دریافت کرده‌اند، برخورد شخصی، ترس یا تجربه بد با گونه‌های حیات وحش تأثیر مهمی در نگرش منفی مردم نسبت به حفاظت از تنوع زیستی دارد. این مشاهدات می‌تواند نگرش‌های کمی کمتر از شهروندان شهری نسبت به خرس‌ها را توضیح دهد دانش آموزان شهری هیچ‌گونه اطلاعاتی در مورد خسارت و تعارض خرس گزارش ندادند.

علاوه بر این، زمان صرف شده در فعالیتهای فضای باز بین دانش آموزان ساکن در مناطق شهری و روستایی تفاوت قابل ملاحظه‌ای داشت که می‌توانست برخی از تفاوت‌ها در ادراکات و نگرش نسبت به خرس‌ها را توضیح دهد. جداسازی آشکار از طبیعت مشاهده شده در دانش آموزان شهری در مطالعه ما نیز در جای دیگر مشاهده شده است و تأثیر منفی بر نگرش عاطفی دانش آموزان نسبت به گونه‌های حیات وحش دارد. در نتیجه، با وجود ترس و تجربیات گاه به گاه بد با مردم، خرس‌ها هنوز هم در هر دو منطقه مطالعه محبوب بودند و نگرش مثبت بودند. دانش آموزان در مناطق روستایی آنها حتی بیشتر از دانش آموزان شهری را دوست داشتند و آنها را بیش از دیگر پستانداران بزرگ ترجیح دادند. ترس ممکن است شاخص خوبی برای نگرش و رفتار دانش آموزان در ترکیه باشد، اما ترس کمتر از خرس‌ها و گرگ‌ها ممکن است فرصتی برای ایجاد یک استراتژی حفاظت جدید از ابتدای نوجوانی تا بزرگسالی داشته باشد، نگرش مثبت و تحمل در زندگی را حفظ کند. برنامه‌های کارتنی و سایر روش‌های ابتکاری برای نشان دادن گونه‌های بومی در ترکیه ممکن است ابزار مفید برای آموزش و علاقه به گونه‌های حیات وحش از سطح ابتدایی تا دبیرستان باشد. این فعالیت‌ها ممکن است حمایت مردمی را برای حفاظت از طبیعت و حیات وحش در ترکیه و سایر کشورهای در حال توسعه را ترویج کند.

گونه‌های مورد علاقه و ترسناک حیات وحش در بین دانش آموزان

بحث

در این مطالعه، درک دانش آموزان از خرس‌ها بیشتر مثبت بود و خرس یکی از محبوب‌ترین گونه‌های حیات وحش بودند. دانش آموزان روستایی و شهری اختلافات چشمگیری در ادراک پستانداران وحشی داشتند و دانش آموزان شهری هر دو از آن می‌ترسیدند و خوششان می‌آمد، احتمالاً ناشی از تماشای مستندهای حیات وحش در تلویزیون است. تجربه حیات وحش و تجربه در فضای باز دانش آموزان روستایی ممکن است منجر به نگرش مثبت بیشتر نسبت به خواسته‌ها و تمایل به دانستن خرس‌ها و همچنین ترس بیشتر از خرس‌ها شود. مطالعات اندکی ادعا می‌کنند که ترس احساسات عمومی افراد بالغ را نسبت به حفاظت از حیات وحش تعیین می‌کند. مطالعات دیگر در مورد تصور بزرگسالان نیز نشان می‌دهد که تجربیات با حیات وحش در مناطق روستایی به نظر می‌رسد به شدت تحت تأثیر احساسات و نگرش‌ها نسبت به حفاظت و زندگی با خرس در آینده است. علاوه بر این، بر خلاف مطالعات مشابه با بزرگسالان و کودکان، در این مطالعه، تفاوت‌های جنسیتی بین دیدگاه‌ها و ادراک خرس‌ها و حفاظت از آنها در هر دو منطقه مطالعه وجود ندارد، که مشابه مطالعات انجام شده توسط پروکوپ، اوشاک و اردوغان (۲۰۱۱) در ترکیه و اسلواکی است.

کودکان شهری منبع اصلی اطلاعات خود را از مستندهای پخش شده در تلویزیون بیان کردند. مؤلفه اصلی تحلیل عاملی که نگرش عمومی دانشجویان نسبت به خرس در ترکیه را شکل داد، آشنایی آنها با خرس‌ها بود که مطابق با نتایج پیشین برای بزرگسالان بود. دانش آموزان روستایی بیشتر علاقه مند به یادگیری در مورد خرس‌ها و مدیریت و حفاظت آنها بود. پس از بررسی، دانش آموزان روستایی از نویسنده سوال زیادی در مورد تعارضات بشر، اقدامات پیشگیرانه علیه آسیب‌های خرس و حل تعارضات خواست‌اند. دانش آموزان داستان‌های برخی از شکار غیر قانونی را که ناشی از آسیب‌های به مزرعه‌های کشاورزی آنها بود، به اشتراک گذاشتند. پس از